

УДК: 332.155:664.1(477)

Г 56

В.І. Гнедич

Технологічно-економічний коледж Білоцерківського національного аграрного університету

ОСНОВНІ СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЦУКРОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ РИНКУ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ

Анотація. У статті проаналізовано стан вітчизняних підприємств цукропереробної галузі на прикладі ТДВ «Шамраєвський цукровий завод» та визначено основні стратегічні напрями діяльності стосовно налагодження інтеграційних зв'язків та диверсифікації виробництва продукції.

Ключові слова: стратегічні напрями, підприємства, галузь, цукор, ефективність, харчові продукти.

Цукропереробна промисловість є однією із стратегічно важливих галузей харчової промисловості України. Сьогодні в Україні головне джерело цукру – це цукрові буряки, які є цукровмісними рослинами. У коренеплодах міститься 17-18% цукру, а іноді 20% і більше. Цукор – є вуглеводом, який цілком складається із сахарози. Цукор має важливе значення в харчуванні людей усього світу, це джерело енергії і пояснюється це високим вмістом цукрози (99,5 – 99,9%). Він легко і швидко засвоюється клітинами організму і потрібний для забезпечення функціонування печінки, мозку, живлення м'язів, особливо серцевого, зміцнення нервової системи.

Приблизно 50% цукру використовується у харчовій промисловості, 30% - у хімічній та фармацевтичній, 20% - в інших галузях.

Цукрова галузь є однією з основних складових усього агропромислового комплексу, за допомогою якої вирішується продовольча проблема нашої країни. Досить тривалий період Україна була найбільшим у світі виробником цукрових буряків і другим за величиною та одним із потужних експортерів цукру в Європі. Внаслідок критичного звуження сировинної бази цукрових заводів на тлі критичного фінансового й матеріально-технічного стану більшості сільськогосподарських виробників значно скоротилися обсяги виробництва цієї важливої культури.

Головною умовою існування ринку цукру є забезпеченість цукрових заводів країни сировиною – цукровим буряком, який характеризується площею посіву, кількістю валового збору, урожайністю, обсягами його виробництва.

Аналізуючи основні показники стану цукропереробної галузі, це - дикаміка посівних площ, урожайності, валового збору цукрових буряків та виробництва цукру в Україні у 2012-2018 рр. необхідно відмітити, що порівняно з іншими роками посівні площі скоротилися приблизно в два рази. Наприклад, якщо в 2012 році посівна площа становила 544 тис.га при урожайності 36,3 тонн/гектара, то в 2018 році посівна площа скоротилася до 310 тис. га при врожайності 46,1 тонн/га.

Особливістю бурякоцукрової галузі є: значні капіталовкладення, висока питома вага, витрат ручної праці, велика кількість виконуваних операцій при дотриманні технології вирощування цукрових буряків порівняно з іншими сільськогосподарськими культурами, які вимагають менших витрат. Відомо, що цукрова галузь України виробляє цукор-пісок з цукрових буряків та тростини, а також жовтий цукор, виробництво якого не значне за своїми обсягами й мало впливає на показники ринку. Інші види цукру є похідними цих видів, тому обсяги їх виробництва не впливають на ємність цукрового ринку.

Цукровий ринок є найбільш не стабільним серед усіх продуктових ринків. Це пояснюється тим, що постійно змінюється цінова кон'юнктура, відбуваються значні спади й підйоми цін. Існуюча ціна цукру має безпосередній вплив на баланс ринку, який формується під впливом попиту та пропозиції, впливом ринкових чинників та політичної ситуації.

З метою забезпечення ефективної діяльності цукропереробної галузі України, необхідно звернути особливу увагу на бурякосіючі господарства – забезпечити їх високоякісним насінням, мінеральними добривами та засобами хімічного захисту рослин

Важливого значення набуває подальша реконструкція та модернізація цукрових заводів, розширення їхніх виробничих потужностей до економічно-оптимальних меж. Вітчизняні цукрові заводи мають неналежний рівень енергетичного й технологічного устаткування. Частка сучасного устаткування становить там не більше 30%, решта – застаріле. Тому виробництво цукру в Україні значною мірою не відповідає європейським стандартам. Причиною цього є: невисокий вихід цукру, втрати при споживанні теплової й електричної енергії, води, що негативно позначається на загальній економічній ефективності виробництва.

Але останнім часом все більше цукропереробних підприємств здійснюють реконструкцію та модернізацію тих ділянок технологічного процесу переробки цукрових буряків і наступних супутніх продуктів, де можна чекати принципово позитивного впливу на споживання теплової й електричної енергії. Одночасно досягається істотне підвищення якості як проміжних продуктів, так і кінцевого, а також підвищення економічних параметрів їх виробництва. Важливо також перебудувати ті ланки виробництва кінцевого продукту, які забезпечуватимуть його реалізацію на ринку, а це стосується насамперед розширення асортименту готової продукції цукрових заводів і підвищення їхньої ринкової вартості. Адже реальними споживачами можуть бути не тільки промислові підприємства, які використовують цукор як виробничу сировину, а й мережа оптової та роздрібною торгівлі.

Одним із таких підприємств є Товариство з додатковою відповідальністю «Шамраївський цукровий завод», яке знаходиться в селі Руда Сквирського району Київської області.

Сьогодні завод входить до числа модернізованих в Україні за вимогами новітньої політики ринкових стосунків. Місією підприємства є виготовлення високоякісного цукру і забезпечення ним ринку України. Основний вид спеціалізації підприємства – вироблення цукру-піску з вітчизняної сировини.

Також підприємство займається виробництвом побічної продукції -свіжого та сухого жому, меляси, вапна будівельного.

Також ТДВ «Шамраївський цукровий завод» виробляє жовтий (природний) цукор. Природний цукор – це цукор-пісок коричневого кольору, адже він є неочищеним (нерафінованим) продуктом, тобто з нього не видалені різноманітні (між іншим, корисні для здоров'я) речовини. В середньому підприємство переробляє біля 200 тис. тонн цукрової сировини в рік .

На заводі є лінія по переробці цукру-сирцю, та жомосушильне відділення потужністю 100 тонн сухого жому на добу.

2015-2016 і 2016-2017 роки стали для підприємства роками потужної і затратної модернізації – провели реконструкцію вакуум-апаратів, замінили центрифуги, дифузії. Ці заходи додали можливість знизити собівартість продукції на 20%.

У 2016 році власниками підприємства було розпочато широку інвестиційну програму бурякоцукрового комплексу, яка включала оптимізацію сировинної зони бурякосіяння з підвищенням технологічної якості коренеплодів цукрових буряків та технічне переоснащення і модернізацію виробництва, направлену на збільшення виробничої потужності, покращення якості цукру та зниження витрат палива. У 2016 році в рахунок інвестиційних програм було здійснено реконструкцію продуктового відділення заводу.

Сучасним умовам розвитку підприємств аграрного сектору притаманне поглиблення інтеграційних процесів, лібералізація умов торгівлі сільськогосподарськими товарами, орієнтація на зовнішні ринки, а також підвищена увага до якості продукції. Дедалі частіше їх діяльність пов'язана з реалізацією спільних інтересів сільськогосподарських товаровиробників, переробників сільгоспсировини та торгівлі через налагодження інтеграційних зв'язків, що супроводжується розвитком нових форм організації виробництва в АПК. Інтеграція, в цьому випадку, передбачає становлення економічної, технологічної та організаційної єдності взаємодіючих галузей, що забезпечують виробництво аграрно-промислової продукції, її переробку та доведення до споживача.

Через вузькоспеціалізованість цукрозаводів виникає потреба у диверсифікації продукції цукробурякового виробництва, яка визначається необхідністю мати резервні потужності для переробки надлишку виробленої продукції. Тому для підвищення ефективності виробництва цукру на ТДВ «Шамраївський цукровий завод», крім налагодження інтеграційних зв'язків також потрібна диверсифікація виробництва продукції. Збільшення продуктивності цукрових буряків повністю забезпечить потреби в цукрі споживачів, а також забезпечить диверсифікацію виробництва цукрового заводу. Значення цукрових буряків не обмежується лише виробництвом із них цукру. Враховуючи світовий досвід щодо використання цукросировини для виробництва альтернативного пального, доцільно було б його впровадити на досліджуваному об'єкті. Можливо налагодити виробництво біоетанолу з продукції переробки цукрових буряків, а з жому – біогазу. Використання цукрових буряків та продуктів їх переробки для виробництва, крім цукру,

інших товарних продуктів робить їх конкурентними порівняно з іншими сільськогосподарськими культурами.

Отже, диверсифікація товарної пропозиції цукрового заводу дозволить: налагодити виробництво екологічно чистого альтернативного пального – біоетанолу, біогазу, а також виробництво електроенергії за “зеленим тарифом”; створити нові робочі місця; збільшити прибутки підприємства; тваринництво отримає додаткові корми; знизити залежність від імпорту пального та забезпечити продовольчу безпеку України.

Бібліографія

1. Скорик К.Д. Якість цукру: вимоги, контроль, менеджмент: Навч. посібник.-К.: «Сталь», 2009.- 99с
2. www.irbis-nbu.gov.ua > [irbis_nbu](#) > [cgiirbis_64](#)
3. dspace.tneu.edu.ua > [bitstream](#)
4. www.economy.nayka.com.ua